

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

BESIGHEIDSTUDIES V2

NOVEMBER 2022

PUNTE: 150

TYD: 2 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 9 bladsye.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies aandagtig deur voordat jy die vrae beantwoord.

- Hierdie vraestel bestaan uit DRIE afdelings en dek TWEE hoofonderwerpe.

AFDELING A: VERPLIGTEND
 AFDELING B: Bestaan uit DRIE vrae.
 Beantwoord enige TWEE van die drie vrae in hierdie afdeling.
 AFDELING C: Bestaan uit TWEE vrae.
 Beantwoord enige EEN van die twee vrae in hierdie afdeling.
- Lees die instruksies vir elke vraag aandagtig deur en neem deeglik kennis van wat vereis word.

Let daarop dat SLEGS die antwoorde op die eerste TWEE vrae gekies in AFDELING B en die antwoorde op die EERSTE vraag gekies in AFDELING C nagesien sal word.
- Nommer die antwoorde korrek volgens die nommeringstelsel wat in hierdie vraestel gebruik is. GEEN punte sal toegeken word vir antwoorde wat verkeerd genommer is NIE.
- Behalwe waar ander instruksies gegee word, moet antwoorde in volsinne wees.
- Gebruik die puntetoekenning en aard van elke vraag om die lengte en diepte van 'n antwoord te bepaal.
- Gebruik die tabel hieronder as 'n riglyn vir punte- en tydtoekenning wanneer jy elke vraag beantwoord.

AFDELING	VRAAG	PUNTE	TYD (minute)
A: Objektiewe tipe vrae VERPLIGTEND	1	30	20
B: DRIE direkte/indirekte tipe vrae KEUSE: Beantwoord enige TWEE.	2	40	70
	3	40	
	4	40	
C: TWEE opsteltipe vrae KEUSE: Beantwoord enige EEN.	5	40	30
	6	40	
TOTAAL		150	120

- Begin die antwoord op ELKE vraag op 'n NUWE bladsy, bv. VRAAG 1 – nuwe bladsy, VRAAG 2 – nuwe bladsy.
- Jy mag 'n nieprogrammeerbare sakrekenaar gebruik.
- Skryf netjies en leesbaar.

AFDELING A (VERPLIGTEND)**VRAAG 1**

1.1 Verskeie opsies word as moontlike antwoorde op die volgende vrae gegee. Kies die antwoord en skryf slegs die letter (A–D) langs die vraagnommers (1.1.1 tot 1.1.5) in die ANTWOORDEBOEK neer, bv. 1.1.6 D.

1.1.1 Ayisha het die ... leierskapstyl toegepas toe sy haar persoonlikheid gebruik het om haar werknemers te motiveer om hard te werk.

- A demokratiese
- B outokratiese
- C charismatiese
- D transaksionele

1.1.2 ... aandele is aan die aandeelhouders van Sizwe Handelaars as vergoeding vir onbetaalde dividende uitgereik.

- A Bonus-
- B Voorkeur-
- C Gewone
- D Stigters-

1.1.3 Die aanbieder moet ... wanneer hy/sy vir 'n aanbieding voorberei.

- A toepaslike gebare gebruik
- B dit vermy om agter toerusting weg te kruip
- C humor toepaslik gebruik
- D visuele hulpmiddele ontwerp

1.1.4 Godana Doors het beide manlike en vroulike werknemers in bestuursposisies aangestel om ... as 'n diversiteitskwessie te hanteer.

- A ouderdom
- B geslag
- C taal
- D kultuur

1.1.5 Jacky Handelaars het met 'n ... as 'n tipe moeilike persoonlikheid te doen gehad toe hulle na Trevor se kritiek geluister het sonder om aan hom erkenning te gee.

- A klaer
- B kundige
- C besluitlose persoon
- D aggressor

(5 x 2) (10)

- 1.2 Voltooi die volgende stellings deur die woord(e) in die lys hieronder te gebruik. Skryf slegs die woord(e) langs die vraagnommers (1.2.1 tot 1.2.5) in die ANTWOORDEBOEK neer.

versekerbare; ekonomiese; etiese; aanspreeklikheid; RSA-kleinhandelspaareffekte; nieversekerbare; sosiale; effektetrusts; professionele; verantwoordelikheid
--

- 1.2.1 Sakkie het in ... belê omdat dit hom sal toelaat om sonder boetes kontant te onttrek wanneer hy geld nodig het.
- 1.2.2 Veranderinge in tegnologie kan as 'n ... risiko beskou word.
- 1.2.3 Die werknemers van Blake Konsultante toon ... gedrag omdat hul die besigheid se gedragskode toepas wanneer hulle met kliënte werk.
- 1.2.4 Die ... regte van werknemers stel hulle in staat om aan 'n wettige staking deel te neem.
- 1.2.5 Besighede pas ... as 'n King-kode-beginsel toe wanneer hulle eksterne ouditeure aanstel om hulle finansiële state te audit. (5 x 2) (10)

- 1.3 Kies 'n beskrywing uit KOLOM B wat by 'n term in KOLOM A pas. Skryf slegs die letter (A–J) langs die vraagnommers (1.3.1 tot 1.3.5) in die ANTWOORDEBOEK neer, bv. 1.3.6 K.

KOLOM A		KOLOM B	
1.3.1	Situasionele leierskapsteorie	A	bevorder die beeld van die besigheid en verhoog winste
1.3.2	Sekuriteitstelling	B	spanlede toon respek vir die kennis van ander lede
1.3.3	Privaat maatskappy	C	leiers vergoed die positiewe gedrag van hulle werknemers
1.3.4	Korporatiewe maatskaplike verantwoordelikheid	D	op langtermynversekering van toepassing
1.3.5	Gedeelde waardes	E	verkry kapitaal deur aandele aan die gemeenskap te verkoop
		F	leiers analiseer die besigheid se doelwitte om 'n geskikte leierskapstyl te kies
		G	verkry kapitaal deur aandele aan hulle aandeelhouders te verkoop
		H	op korttermynversekering van toepassing
		I	bevorder die lewenstandaard van die gemeenskap sonder opbrengs van die belegging
		J	spanlede werk as 'n eenheid saam en neem deel aan besluitneming

(5 x 2) (10)

TOTAAL AFDELING A: 30

AFDELING B

Beantwoord enige TWEE vrae in hierdie afdeling.

LET WEL: Dui die VRAAGNOMMER van elke vraag wat jy kies, duidelik aan. Die antwoord op ELKE vraag moet op 'n NUWE bladsy begin, bv. VRAAG 2 op 'n NUWE bladsy, VRAAG 3 op 'n NUWE bladsy.

VRAAG 2: BESIGHEIDSGELEENTHEDE

- 2.1 Noem enige VIER voorbeelde van langtermynversekering. (4)
- 2.2 Brei uit oor die betekenis van *bybetaling* as 'n versekeringskonsep. (4)
- 2.3 Identifiseer die tipe visuele hulpmiddel wat deur Dumisani tydens sy aanbieding gebruik is in ELKE stelling hieronder.
- 2.3.1 Dumisani het skyfies gebruik wat op 'n skerm geprojekteer is. (2)
- 2.3.2 Hy het die gehoor aan die begin van die sessie van harde kopieë van sy aanbieding voorsien. (2)
- 2.4 Verduidelik die verskil tussen *bepaalde aanspreeklikheid* en *onbepaalde aanspreeklikheid*. (4)
- 2.5 Beskryf die funksies van die Johannesburgse Sekuriteitebeurs (JSE). (6)
- 2.6 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.
- Thapelo het oor 'n tydperk van twee jaar 'n bedrag van R7 000 teen 10% enkelvoudige rente per jaar in 'n vaste deposito belê.
- 2.6.1 Bereken die enkelvoudige rente wat Thapelo na twee jaar sal ontvang. Toon ALLE berekeninge. (4)
- 2.6.2 Bespreek die impak van vaste deposito's as 'n beleggingsvorm. (6)
- 2.7 Gee besighede raad oor die voordele van versekering. (4)
- 2.8 Stel maniere voor waarop die aanbieder ná 'n aanbieding terugvoering op 'n nie-aggressiewe en professionele wyse kan hanteer. (4)

[40]

VRAAG 3: BESIGHEIDSROLLE

- 3.1 Noem enige VIER menseregte in die werkplek. (4)
- 3.2 Beskryf kortliks die rolle van die gesondheids- en veiligheidsvertegenwoordigers om die werkplek omgewing te beskerm. (4)
- 3.3 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

TAKALANI HANDELAARS (TH)

Zuki en Jane is toesighouers by Takalani Handelaars. Hulle praat nie met mekaar nie omdat hulle verskillende opinies het. Bestuur het voor die onderhandelinge 'n vergadering gereël waarin Zuki en Jane afsonderlik hulle standpunte gestel het. Hulle is die geleentheid gebied om oor die beste oplossing saam te stem. Hulle is ook aangeraai om die saak na die KVBA te verwys indien hulle nie gelukkig met die uitkoms sou wees nie.

- 3.3.1 Haal TWEE stappe in konflikhantering uit die scenario hierbo aan. (2)
- 3.3.2 Beskryf ander stappe in konflikhantering in die werkplek. (6)
- 3.4 Verduidelik maniere waarop besighede werkloosheid as 'n sosio-ekonomiese kwessie kan hanteer. (6)
- 3.5 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vraag wat volg.

TECH TAPYTE (TT)

Tech Tapyte is 'n groot besigheid wat in die vervaardiging van matte spesialiseer. TT het nie al hulle inkomste vir die vorige finansiële jaar aan die Suid-Afrikaanse Inkomstediens (SAID) verklaar nie. Werknemers maak tydens werksure persoonlike oproepe. TT gebruik ook fynskrif om belangrike inligting weg te steek wanneer hulle hulle produkte bemark.

Identifiseer TWEE tipes onetiese sakepraktyke wat op TT van toepassing is. Motiveer jou antwoord deur uit die scenario hierbo aan te haal.

Gebruik die tabel hieronder as 'n RIGLYN om VRAAG 3.5 te beantwoord.

TIPES ONETIESE SAKEPRAKTYKE	MOTIVERINGS
1.	
2.	

- 3.6 Bespreek die impak van korporatiewe maatskaplike verantwoordelikheid (KMV) op gemeenskappe. (6)
- 3.7 Stel maniere voor waarop professionele, verantwoordelike, etiese en effektiewe sakepraktyke uitgevoer behoort te word. (6)

[40]

VRAAG 4: DIVERSE ONDERWERPE**BESIGHEIDSGELEENTHEDE**

- 4.1 Noem enige DRIE faktore wat in ag geneem moet word wanneer beleggingsbesluite geneem word. (3)
- 4.2 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

RAVAT HANDELAARS (RH)

Die bestuur van Ravat Handelaars verseker dat beide die besigheid en die werknemers elk 1% van hulle lone tot die Departement van Arbeid bydra. Die bydrae is verpligtend soos in die wetgewing gespesifiseer is.

- 4.2.1 Identifiseer die tipe verpligte versekering wat op die scenario hierbo van toepassing is. (2)
- 4.2.2 Verduidelik EEN ander tipe verpligte versekering. (3)
- 4.3 Bespreek hoe die volgende kriteria tot die sukses en/of mislukking van 'n vennootskap kan bydra:
- 4.3.1 Kapitaal (4)
- 4.3.2 Bestuur (4)
- 4.4 Stel situasies voor waarop die laissez-faire-/vryeteuels-leierskapstyl in die werkplek toegepas kan word. (4)

BESIGHEIDSROLLE

- 4.5 Noem VIER fokusareas van korporatiewe maatskaplike investering (KMI). (4)
- 4.6 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vraag wat volg.

KAMPIOEN WENNERS (KW)

Ntsiki is 'n spanleier vir Kampioen Wenners wat uit hoogs opgeleide spanlede bestaan. Al die lede het oor vooropgestelde rolle en verantwoordelikhede ooreengekom. Hulle weet ook dat alle take voltooi moet wees voordat die span ontbind.

Identifiseer TWEE stadiums van spanontwikkeling wat deur KW ondervind is. Motiveer jou antwoord deur uit die scenario hierbo aan te haal.

Gebruik die tabel hieronder as 'n RIGLYN om VRAAG 4.6 te beantwoord.

STADIUMS VAN SPANONTWIKKELING	MOTIVERINGS
1.	
2.	

- 4.7 Bespreek die impak van die nominale groeptegniek in die oplossing van komplekse besigheidsprobleme. (6)
- 4.8 Gee besighede raad oor die voordele van diversiteit in die werkplek. (4)

[40]**TOTAAL AFDELING B: 80**

AFDELING C

Beantwoord enige EEN vraag in hierdie afdeling.

LET WEL: Dui die VRAAGNOMMER van die vraag wat jy kies, duidelik aan. Die antwoord op die vraag moet op 'n NUWE bladsy begin, bv. VRAAG 5 op 'n NUWE bladsy OF VRAAG 6 op 'n NUWE bladsy.

VRAAG 5: SAKEGELEENTHEDE (BESTUUR EN LEIERSKAP)

Effektiewe bestuur en leierskap speel 'n belangrike rol om besigheidsdoelwitte te bereik. Baie leiers volg die transformasie-leierskapsteorie as 'n riglyn om hulle werknemers te lei. Ander gebruik die demokratiese en outokratiese leierskapstyle in die werkplek. Sommige leiers stem saam dat die rol van persoonlike ingesteldheid vir suksesvolle leierskap belangrik is.

Skryf 'n opstel oor bestuur en leierskap waarby jy die volgende aspekte insluit:

- Beskryf kortliks die verskille tussen *bestuur* en *leierskap*.
- Verduidelik die *transformasie-leierskapsteorie*.
- Bespreek die impak van die volgende leierskapstyle op besighede:
  - Demokraties
  - Outokraties
- Gee besighede raad oor die rol van persoonlike ingesteldheid in suksesvolle leierskap.

[40]**VRAAG 6: BESIGHEIDSROLLE (KREATIEWE DENKE EN PROBLEEMOPLOSSING)**

Besighede moet probleme identifiseer wat hul bedrywighede affekteer om ingeligte besluite te kan neem. Hulle moet ook 'n omgewing ontwikkel wat kreatiewe denke bevorder om die voordele van kreatiwiteit in die werkplek te geniet. Die Delphi-tegniek en die kragveldontleding stel besighede in staat om komplekse besigheidsprobleme op te los.

Skryf 'n opstel oor kreatiewe denke en probleemoplossing waarby jy die volgende aspekte insluit:

- Beskryf kortliks die verskille tussen *probleemoplossing* en *besluitneming*.
- Verduidelik maniere waarop besighede 'n omgewing kan skep wat kreatiewe denke in die werkplek bevorder.
- Bespreek die voordele van kreatiewe denke in die werkplek.
- Gee besighede raad oor hoe hulle die volgende probleemoplossingstegnieke kan toepas om komplekse besigheidsprobleme op te los:
  - Delphi-tegniek
  - Kragveldontleding

[40]

TOTAAL AFDELING C: 40
GROOTTOTAAL: 150